

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Academic Article

The Major Protests in Nepal, 2025

การประท้วงครั้งใหญ่ในเนปาล พ.ศ. 2568

Phramaha Phanuvich Numbuddee^{1*}, Kantaphong Santikhir², Phramaha Sutee Sairarod³, Phanuvat Sombat⁴, & Nongluk Phanthanaphruet⁵พระมหาภาณุวิชญ์ นามบุตดี^{1*}, กันตพงศ์ ศานตศิรี², พระมหาสุธีร์ ไทรารอด³,
ภาณุวัฒน์ สมบัติ⁴, & นงลักษณ์ พันธุ์ธนะพุด⁵

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *

1. Phramaha Phanuvich Numbuddee*

พระมหาภาณุวิชญ์ นามบุตดี
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: Phanuvich.num@mbu.ac.th

2. Kantaphong Santikhir

กันตพงศ์ ศานตศิรี
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: Kantaphong@gmail.com

3. Phramaha Sutee Sairarod

พระมหาสุธีร์ ไทรารอด
Independent Scholar, Thailand.
นักวิชาการอิสระ
Email: sutee.333@gmail.com

4. Phanuvat Sombat

ภาณุวัฒน์ สมบัติ
Independent Scholar, Thailand.
นักวิชาการอิสระ
Email: newfender40th@gmail.com

5. Nongluk Phanthanaphruet

นงลักษณ์ พันธุ์ธนะพุด
Mahamakut Buddhist University,
Sirindhornrajavidyalaya Campus,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
ราชวิทยาลัย
Email:
nonglukphanthanaphruet1111@gmail.
com

คำสำคัญ:

การประท้วงเนปาล, ความหลากหลายชาติพันธุ์,
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This academic article, The Major Protests in Nepal, 2025: The Role of Diversity in the Political Whirlpool, aims to analyze the causes, patterns, and impacts of protests in Nepal from the Jana Andolan movements to the mobilization of Generation Z through the lens of social science theories, and to propose pathways toward sustainable democracy. The core discussion emphasizes that protests in Nepal have emerged from multidimensional factors: persistent political instability, economic inequality, ethnic conflicts particularly among the Madhesi community and external influences from neighboring states. The forms of protest have evolved from the traditional Jana Andolan to digitally organized movements led by Generation Z, resulting in a historic transition from monarchy to republic. However, political instability and social fragmentation remain unresolved. The study concludes that these protests reflect the aspiration for participatory democracy and the recognition of diversity. The key challenge lies in balancing power among ethnic groups and regions. Nepal must develop inclusive political institutions and an equitable economic system that reduces inequality, transforming the “cries of protest” into a “chorus of creation” that may position Nepal as a model of multicultural democracy in South Asia.

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Keywords:Nepal Protests, Ethnic Diversity,
Participatory Democracy**Article history:**

Received: 18/08/2025

Revised: 24/09/2025

Accepted: 05/10/2025

Available online: 24/10/2025

How to Cite:Nambuddhi, P. et al. (2025). The Major
Protests in Nepal, 2025. *Journal
Dhamma for Life*, 31(4), 250-259**บทคัดย่อ**

บทความวิชาการเรื่องการประท้วงครั้งใหญ่ในเนปาล พ.ศ. 2568 บทบาทแห่งความหลากหลายในวังวนการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ รูปแบบ และผลกระทบของการประท้วงในเนปาลตั้งแต่ Jana Andolan ไปจนถึงการเคลื่อนไหวของ Generation Z ผ่านกรอบทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ และเสนอแนวทางสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยเนื้อหาหลักเขียนถึงการประท้วงในเนปาลเกิดจากปัจจัยพหุมิติ ได้แก่ การเมืองที่ไม่เสถียร ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะกลุ่ม Madhesi และอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน รูปแบบการประท้วงวิวัฒนาการจาก Jana Andolan แบบดั้งเดิมสู่การจัดระเบียบผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลในยุค Gen Z ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบอบกษัตริย์สู่สาธารณรัฐ แต่ยังคงมีความไม่เสถียรทางการเมืองและความแตกแยกทางสังคม ได้บทสรุปว่า การประท้วงสะท้อนความต้องการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและการยอมรับความหลากหลาย ความท้าทายคือการปรับสมดุลอำนาจระหว่างชาติพันธุ์และภูมิภาค เนปาลจำเป็นต้องพัฒนาสถาบันการเมืองที่ครอบคลุมทุกกลุ่มและระบบเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อเปลี่ยนจาก "เสียงกรีดร้อง" แห่งการประท้วงสู่ "เสียงประสานงาน" แห่งการสร้างสรรค์ที่จะทำให้เนปาลกลายเป็นแบบอย่างประชาธิปไตยพหุวัฒนธรรมในเอเชียได้

บทนำ

เนปาลตั้งอยู่ในใจกลางเทือกเขาหิมาลัย ระหว่างมหาอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์คือจีนและอินเดีย ความท้าทายสำคัญของประเทศนี้ไม่ได้อยู่เพียงในด้านภูมิศาสตร์ หากอยู่ที่ ภูมิทัศน์ทางการเมืองและสังคมที่ซับซ้อนซึ่งสะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภาษาที่มีอยู่ในประเทศอย่างสูง (Bertelsmann Transformation Index, 2024) เนปาลประกอบด้วย 125 กลุ่มชาติพันธุ์และ 123 ภาษา ซึ่งไม่มีกลุ่มใดครองเสียงข้างมาก ความหลากหลายนี้เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมและแรงกดดันต่อการสร้างเอกภาพทางการเมือง ในบริบทเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่ม Khas Arya จากเขตเนินเขาได้ครองอำนาจทางการเมืองและสังคมมาช้านาน ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยเฉพาะ Madhesi ในเขต Terai รู้สึกถูกกีดกันทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง (Jnawali, 2023) ความไม่เสมอภาคทางชาติพันธุ์นี้เป็นหนึ่งในรากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่ สงครามกลางเมืองเมออิสต์ (1996–2006) แม้เนปาลจะเปลี่ยนผ่านจากสมบูรณาญาสิทธิราชสู่ สาธารณรัฐในปี 2008 (BTI, 2024) แต่เสถียรภาพทางการเมืองยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ภายใน 16 ปีหลังการเปลี่ยนผ่าน ประเทศมี

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

รัฐบาลถึง 14 ชุด (South Asian Voices, 2025) การหมุนเวียนอำนาจเช่นนี้สะท้อนลักษณะ การเมืองเชิงบุคคล ที่เน้นผลประโยชน์ของผู้นำและพรรคการเมืองบางกลุ่มมากกว่าการสร้างกลไกสถาบันที่มั่นคง (East Asia Forum, 2024) พรรคคอมมิวนิสต์เนปาล (เมาอิสต์) ถือเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านจาก “ขบวนการกบฏ” สู่ “พรรคการเมือง” ในช่วงสงคราม พรรคได้สร้างเขตปกครองตนเองตามชาติพันธุ์ เช่น Magarat, Tharuwan และ Tamsaling เพื่อตั้งฐานสนับสนุนจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกกีดกัน (Jnawali, 2023) อย่างไรก็ตาม หลังเข้าร่วมรัฐบาล พรรคได้ลดทอนวาทกรรมชาติพันธุ์ ทำให้กลุ่ม Madhesi เกิดความผิดหวังและออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้อง ระบบสหพันธ์รูปแบบชาติพันธุ์ และความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Al Jazeera, 2016) รัฐธรรมนูญปี 2015 พยายามสร้างสมดุลระหว่างความหลากหลายทางชาติพันธุ์และการกระจายอำนาจผ่านระบบสหพันธ์รัฐ ซึ่งแบ่งประเทศออกเป็นเจ็ดมณฑลเพื่อกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การจัดสรรอำนาจและทรัพยากรยังคงไม่เป็นธรรม และ การเมืองแบบแบ่งปันอำนาจระหว่างพรรคการเมืองใหญ่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง (East Asia Forum, 2024) การร่วมรัฐบาลระหว่างสองพรรคใหญ่ในปี 2024 อาจเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างเสถียรภาพใหม่ หากผู้นำสามารถใช้โอกาสนี้เพื่อจัดการกับความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ที่สั่งสมมายาวนาน (South Asian Voices, 2025)

แม้ว่าผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้วิเคราะห์ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและบทบาทของพรรคเมาอิสต์ได้อย่างชัดเจน แต่ยังขาดการวิเคราะห์ พลวัตระหว่างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการสร้างรัฐประชาธิปไตยหลังปี 2015 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เนปาลเริ่มบังคับใช้ระบบสหพันธ์รัฐอย่างเต็มรูปแบบ “กระบวนการสร้างรัฐประชาธิปไตยภายใต้ระบบสหพันธ์รัฐในเนปาลมีผลต่อการดำรงหรือการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างไร?” การศึกษาคำถามนี้ไม่เพียงช่วยให้เข้าใจพลวัตทางการเมืองของเนปาลเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเสถียรภาพทางการเมือง ในประเทศกำลังพัฒนาที่เผชิญความท้าทายคล้ายกันทั่วโลก

สาเหตุการประท้วง (Causes of the Protest)

ในดินแดนที่ภูเขาหิมาลายเป็นพยานทางประวัติศาสตร์ การประท้วงในเนปาลไม่ใช่เพียงแค่การแสดงความไม่พอใจของประชาชนเท่านั้น แต่เป็นการสะท้อนถึงความพยายามของชาติในการค้นหาตัวตนและความยุติธรรมทางสังคม การประท้วงเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาที่ซับซ้อนในสังคม ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม-ชาติพันธุ์ และความขัดแย้งระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณารวมกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าเป็น “พายุสมบูรณ์แบบ” ของความไม่สงบทางสังคมและการเมือง การเปลี่ยนผ่านจากระบอบกษัตริย์สู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยในปี 2008 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ประชาชนคาดหวังความเท่าเทียมและความเป็นธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นตามที่ประชาชนหวัง เนื่องจากชนชั้นนำเก่ายังคงครอบงำอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจภายใต้กรอบประชาธิปไตย (BTI, 2024)

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของเนปาลซึ่งประกาศใช้ในปี 2015 ได้รับการอนุมัติด้วยเสียงข้างมาก 507 จาก 601 เสียง แต่กลับสร้างความแตกแยกทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ Madhesi และ Tharu รู้สึกว่าตนถูกละเลย เนื่องจากการแบ่งประเทศออกเป็น 7 มณฑลตามภูมิศาสตร์แทนการจัดสรรตามลักษณะชาติพันธุ์ การจัดสรรที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรยังสะท้อนความไม่เป็นธรรม เนื่องจากประชากรในพื้นที่ราบ Terai ซึ่งมีจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด กลับได้รับที่นั่งเพียง 65 ที่นั่ง ขณะที่ประชากรภูเขาและเนินเขาได้รับที่นั่ง 100 ที่นั่ง (Refworld, 2016)

ด้านเศรษฐกิจ แม่นเนปาลจะได้รับการจัดอันดับเครดิตระดับ “BB Minus” จาก Fitch Ratings และมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ 4.61% ในปี 2024/25 (Nepal News, 2025) แต่การเติบโตดังกล่าวไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับรากหญ้า ประเทศต้องใช้จ่ายร้อยละ 3.9 ของ GDP เพื่อชำระหนี้และดอกเบี้ย ส่งผลให้งบประมาณสำหรับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างงานลดลง ปัญหาการว่างงาน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการประท้วง

กลุ่ม Madhesi ซึ่งมีประชากรมากกว่าหนึ่งในสามของประเทศ กลายเป็นเสียงสำคัญในการเรียกร้องสิทธิและความยุติธรรมทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม Pahadi (คนเนินเขา) และ Madhesi (คนราบ) ที่สะสมมายาวนาน สร้างความตึงเครียดทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ภาษา และเชื้อชาติกับประชากรในรัฐอูตรประเทศและบริหารของอินเดีย ส่งผลให้ความจงรักภักดีของกลุ่ม Madhesi ถูกตั้งคำถาม ขณะเดียวกันกลุ่ม Madhesi เองก็กล่าวหาชนชั้นนำเนินเขาว่ามีการเลือกปฏิบัติทางเศรษฐกิจและการเมือง ความไม่ไว้วางใจระหว่างสองฝ่ายนี้กลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสามัคคีและความยุติธรรมทางสังคม (Al Jazeera, 2016)

การประท้วงของกลุ่ม Madhesi ในปี 2015 ที่ปิดล้อมเส้นทางการค้ากับอินเดียเป็นเวลาหลายเดือน ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคและยารักษาโรค ตลอดจนทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลและความสามารถในการสร้างแรงกดดันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ (Refworld, 2016) เนปาลยังเผชิญกับสถานการณ์ “ก้นดักของประเทศขนาดเล็ก” เนื่องจากตั้งอยู่ระหว่างมหาอำนาจสองประเทศ ได้แก่ อินเดียและจีน ทั้งสองประเทศต่างมีอิทธิพลต่อการเมืองภายในเนปาล อินเดียใช้ “อำนาจอ่อน” ผ่านการสนับสนุนกลุ่ม Madhesi และการออกแบบนโยบายเศรษฐกิจที่ทำให้เนปาลพึ่งพาการนำเข้าจากอินเดีย ขณะเดียวกันจีนได้พยายามขยายอิทธิพลผ่านโครงการ Belt and Road Initiative และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ความแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในประเทศมีความซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น (Vivekananda International Foundation, 2025) การประท้วงในเนปาลสะท้อนถึงปัญหาที่สะสมมายาวนานและความล้มเหลวในการสร้างประเทศที่เป็นธรรมและครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร จนกว่าประเทศจะสามารถแก้ไขปัญหาในทั้งสามมิติได้ การประท้วงและความไม่สงบทางสังคมจะยังคงดำเนินต่อไปและเป็นสัญญาณเตือนถึงความเปราะบางของโครงสร้างการเมืองและสังคมของประเทศ

ลักษณะและรูปแบบการประท้วง (Nature and Characteristics)

การประท้วงในเนปาลสะท้อนถึง พลวัตทางสังคมและวิวัฒนาการของการเมืองประชาชน จากการชุมนุมบนท้องถนนในทศวรรษ 1990 สู่การเคลื่อนไหวดิจิทัลของ Generation Z ในปี 2025 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประท้วงสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการปรับตัวของประชาชนต่อบริบททางสังคมและเทคโนโลยี รูปแบบการประท้วงของเนปาลมีหลายมิติ ตั้งแต่การชุมนุมที่จุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ การนัดหยุดงาน (Bandh) ไปจนถึงการเคลื่อนไหวบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การประท้วงเหล่านี้ไม่เพียงสร้างแรงกดดันต่อรัฐ แต่ยังสะท้อนถึง ความไม่พอใจต่อความไม่เท่าเทียมทางสังคมและเศรษฐกิจ การใช้สัญลักษณ์และสื่อดิจิทัลช่วยให้ผู้ประท้วงสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนหลากหลายกลุ่ม ความรุนแรงในการประท้วงมักเกิดจาก ปฏิกริยาของรัฐต่อการเคลื่อนไหวของประชาชน การใช้กำลังบ่อยครั้งกลายเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์บานปลาย การปะทะระหว่างผู้ประท้วงและเจ้าหน้าที่สะท้อนถึงความตึงเครียดเชิงโครงสร้างและความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐกับความต้องการของประชาชน

ในยุค Generation Z การจัดระเบียบผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Discord และ TikTok แสดงให้เห็นถึงยุทธวิธีใหม่ของการเคลื่อนไหว การแชร์ข้อมูลและภาพเหตุการณ์สู่สาธารณะโลกทำให้แรงกดดันต่อรัฐเพิ่มขึ้น ความไม่พอใจต่อความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นและพฤติกรรมของชนชั้นนำในสื่อดิจิทัลยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการเคลื่อนไหว ผู้เข้าร่วมจากหลากหลายกลุ่ม ทั้งนักศึกษา ชนกลุ่มน้อย เช่น Madhesi และประชาชนทั่วไปล้วนมีบทบาทในการสร้างแรงขับเคลื่อนทางสังคม กลุ่มการเมืองบางกลุ่มมีบทบาทในการระดมคนและให้แรงบันดาลใจ แต่ ความสำเร็จของการประท้วงยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนโดยตรง การประท้วงในเนปาลยังมีความเชื่อมโยงกับภูมิภาค เช่น ศรีลังกาและบังกลาเทศ การแลกเปลี่ยนยุทธวิธีและแรงบันดาลใจผ่านสื่อดิจิทัลทำให้การเคลื่อนไหวมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ แต่ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประเทศขึ้นอยู่กับ การสร้างสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืน แม้รูปแบบการประท้วงจะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่จิตวิญญาณของการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและประชาธิปไตยยังคงอยู่ การเคลื่อนไหวของ Generation Z แสดงให้เห็นว่าแรงขับเคลื่อนจากประชาชนสามารถสร้างผลกระทบทางการเมืองอย่างรวดเร็ว แต่ความท้าทายต่อไปของเนปาลคือ การแปลงพลังการประท้วงเป็นพลังการสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ผลกระทบ (Impacts)

การประท้วงในเนปาลไม่ใช่เพียงเหตุการณ์ชั่วคราว แต่เป็นแรงผลักดันที่เปลี่ยนแปลงประเทศอย่างถาวร ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา การเคลื่อนไหวของประชาชนได้ทิ้งร่องรอยลึกในทุกมิติของสังคม ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และจิตสำนึกทางสังคม

1. ผลกระทบต่อการเมือง ผลกระทบที่สำคัญที่สุดคือ การล้มล้างสถาบันกษัตริย์และการสร้างสาธารณรัฐ หลังจาก Jana Andolan II ในปี 2006 ทำให้พระเจ้าเจียเนนดราสละอำนาจ และนำไปสู่การประกาศใช้ระบอบสาธารณรัฐในปี 2008 (Wikipedia, 2025) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการปรับโครงสร้างอำนาจจากระบอบที่อำนาจมาจากพระราชาไปสู่ระบบที่อำนาจมาจากประชาชน การประท้วงยังมีผลต่อ รัฐธรรมนูญและระบบ

การเมือง รัฐธรรมนูญปี 2015 ร่างขึ้นภายใต้แรงกดดันของขบวนการ Madhesi เพื่อสร้างระบบสหพันธรัฐและระบบเลือกตั้งแบบผสมสำหรับการแสดงตนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แม้ว่าจะไม่ตอบสนองความต้องการทุกกลุ่ม แต่เป็นความประนีประนอมสำคัญในการสร้างกรอบการเมืองใหม่ (Refworld, 2016) อย่างไรก็ตาม การประท้วงของ Generation Z ในปี 2025 ที่นำไปสู่การลาออกของนายกรัฐมนตรี K.P. Sharma Oli แสดงให้เห็นว่าระบบการเมืองยังคงเปราะบางและเผชิญกับวิกฤตความชอบธรรม (CNN, 2025)

2. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การประท้วงส่งผลกระทบต่อทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตัวอย่างเช่น การปิดล้อมเส้นทางการค้าของกลุ่ม Madhesi ในปี 2015 ทำให้สินค้าจำเป็น เช่น น้ำมัน อาหาร และยา ไม่สามารถเข้าประเทศได้หลายเดือน ราคาสินค้าพุ่งสูง และเสี่ยงเกิดวิกฤตมนุษยธรรม (Refworld, 2016) ในระยะยาว เนปาลต้องพึ่งพาเงินโอนจากแรงงานข้ามชาติมากขึ้น ปัจจุบันคิดเป็น 33.1% ของ GDP (CNN, 2025) การขาดเสถียรภาพทางการเมืองและโอกาสในประเทศสร้างวงจรอุบาทว์ของแรงงานขาดทักษะภายในประเทศ ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

3. ผลกระทบต่อสังคม การประท้วงกระตุ้น ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน Generation Z สามารถจัดระเบียบการประท้วงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและเปลี่ยนรัฐบาลได้ภายในสองวัน (The Conversation, 2025) อย่างไรก็ตาม ความแตกแยกทางชาติพันธุ์ยังคงรุนแรงขึ้น เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม Madhesi กับ Pahadi (Al Jazeera, 2016) และวัฒนธรรมการประท้วงที่เน้นการลงถนนมากกว่ากระบวนการสถาบัน แสดงถึง ความอ่อนแอของสถาบันการเมืองและความขาดความไว้วางใจของประชาชน (Carnegie Endowment, 2022)

การประท้วงในเนปาลเป็น “มรดกสองหน้า” ด้านหนึ่งสร้าง ระบบการเมืองที่เปิดกว้างและให้โอกาสกลุ่มต่างๆ อีกด้านหนึ่งสร้าง ความไม่เสถียรทางการเมือง ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และความแตกแยกทางสังคม การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องอาศัยไม่เพียงแค่การประท้วง แต่ต้องมีการสร้าง สถาบันเข้มแข็ง การสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ และการพัฒนาเศรษฐกิจที่เท่าเทียม การรักษาสมดุลระหว่าง “พลังประชาชน” และ “เสถียรภาพการเมือง” จึงเป็นความท้าทายสำคัญของเนปาลในระยะยาว

การวิเคราะห์เชิงทฤษฎี (Theoretical Analysis)

การประท้วงในเนปาลไม่ควรถูกมองเพียงเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่เป็น ปรากฏการณ์ทางสังคม ที่สามารถวิเคราะห์ได้ผ่านทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ซึ่งช่วยให้เข้าใจกลไกและแรงผลักดันที่ซับซ้อนเบื้องหลังการเคลื่อนไหวทางสังคม การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีช่วยให้มองเห็นว่าปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศส่งผลต่อความสำเร็จและลักษณะของการประท้วง

1. ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) ทฤษฎีนี้เน้นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรหลายด้าน ทั้งทรัพยากรมนุษย์ องค์กร และวัฒนธรรม ในเนปาล ทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทสำคัญ ตัวอย่างเช่น การประท้วง Jana Andolan I ปี 1990 เริ่มจาก

นักศึกษาและขยายไปสู่ประชาชนทั่วไป จำนวนผู้เข้าร่วมประมาณ 200,000 คนในกรุงกาฐมาณฑุ ขณะที่การประท้วงของ Generation Z ในปี 2025 แม้ผู้เข้าร่วมน้อยกว่า แต่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างผลกระทบอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรองค์กรในอดีตพรรคการเมือง เช่น Nepali Congress และ United Left Front ทำหน้าที่เป็น “โครงสร้างหลัก” ของการประท้วง แต่ปัจจุบันองค์กรเปลี่ยนเป็นเครือข่ายหลวมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Discord และ TikTok ทำให้ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่ขึ้นกับพรรคการเมือง ทรัพยากรวัฒนธรรมยังช่วยสร้างความชอบธรรมและการยอมรับจากประชาชน การใช้สัญลักษณ์ทางศาสนา ธงชาติ และการอ้างอิงประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ช่วยสร้างความหมายที่ลึกซึ้งให้กับการเคลื่อนไหว

2. โอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure) ทฤษฎีนี้ชี้ว่าการประท้วงมักเกิดขึ้นเมื่อมี “หน้าต่างโอกาส” เปิดขึ้น ปัจจัยสำคัญในเนปาล ได้แก่ ความอ่อนแอของรัฐ ความแตกแยกในชนชั้นนำ และการเปลี่ยนแปลงพันธมิตรระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ในปี 2005 การยึดอำนาจของพระเจ้าเกียเนนดรา ทำให้พรรคการเมืองและกลุ่มเมือฮิสต์ร่วมมือกันต่อต้าน ขณะที่ความขัดแย้งภายในรัฐบาลปี 2025 ทำให้การประท้วงขยายตัว การลดการสนับสนุนจากอินเดียและอังกฤษยังส่งผลต่อความชอบธรรมของรัฐบาล

3. ทฤษฎีความรู้สึกถูกกีดกันสัมพัทธ์ (Relative Deprivation Theory) ทฤษฎีนี้เน้นว่าการประท้วงเกิดขึ้นจาก ช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริง แม้เศรษฐกิจเนปาลเติบโตประมาณ 3.9% ในปี 2024 แต่ผลประโยชน์ไม่ได้กระจายสู่ประชาชนทั่วไป ปรากฏการณ์ “Nepo Kids” และความไม่สมดุลในการจัดสรรที่นักรัฐสภาของกลุ่ม Madhesi ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นพลเมืองชั้นสอง ความรู้สึกถูกกีดกันนี้สร้างแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการประท้วง

4. มุมมองภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Perspective) บริบทภูมิรัฐศาสตร์มีผลต่อการเคลื่อนไหวภายในประเทศ เนปาลตั้งอยู่ระหว่างมหาอำนาจสองประเทศ อินเดียใช้ “อำนาจอ่อน” สนับสนุนกลุ่ม Madhesi ขณะที่จีนเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและโครงการ Belt and Road Initiative การแข่งขันระหว่างอินเดียและจีนสร้างทั้งโอกาสและข้อจำกัดที่กลุ่มเคลื่อนไหวสามารถใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์การประท้วงในเนปาลผ่านทฤษฎีทั้งสาม ทำให้เห็นว่าความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นอยู่กับ การมีทรัพยากรเพียงพอ โอกาสทางการเมืองที่เอื้ออำนวย ความรู้สึกถูกกีดกันที่แรงกล้า และ บริบทภูมิรัฐศาสตร์ที่เหมาะสม การผสมผสานปัจจัยเหล่านี้สามารถสร้าง “คลื่นสึนามิทางการเมือง” ที่เปลี่ยนแปลงประเทศได้อย่างชัดเจน

สรุป

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในเนปาล ตั้งแต่ขบวนการ Jana Andolan จนถึงการประท้วงของคนรุ่นใหม่ (Generation Z) สะท้อนพัฒนาการของประชาธิปไตยที่ประชาชนมิได้เรียกร้องเพียงสิทธิในการเลือกตั้ง หากแต่ต้องการประชาธิปไตยที่มีเนื้อหา ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์และชนชั้นทางสังคมมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี การเรียกร้องของกลุ่ม Madhesi ต่อการจัดตั้งระบบสหพันธรัฐบนฐานชาติพันธุ์และการมีตัวแทนทางการเมืองตามสัดส่วนประชากร แสดงถึงความพยายามแสวงหาการยอมรับในฐานะพลเมืองชั้นหนึ่ง ขณะที่การเคลื่อนไหวของคนรุ่น Gen Z ต่อต้านวัฒนธรรม “Nepo Kids” ชี้ให้เห็นความต้องการปฏิรูปโครงสร้างสังคมเพื่อสร้างความเท่าเทียมของโอกาสและทรัพยากร พลังการระดมพลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถสร้างแรงกระเพื่อมภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่วัน แสดงถึงการก่อรูปของประชาธิปไตยดิจิทัลในบริบทเนปาลร่วมสมัย ความท้าทายหลักของเนปาลอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์กับเอกลักษณ์แห่งชาติ รวมถึงสิทธิของส่วนน้อยกับผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐธรรมนูญปี 2015 ซึ่งกำหนดการแบ่งประเทศออกเป็นเจ็ดมณฑลตามภูมิศาสตร์แทนการแบ่งตามชาติพันธุ์ แม้มีเจตนาหลีกเลี่ยงการเมืองแห่งอัตลักษณ์ แต่กลับสร้างความรู้สึกถูกทอดทิ้งแก่กลุ่มชาติพันธุ์บางส่วน ขณะเดียวกัน ความไม่สมดุลของจำนวนผู้แทนจากเขตเนินเขาเมื่อเทียบกับเขต Terai ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญ ยังคงเป็นประเด็นความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อความชอบธรรมของระบบการเมือง การสร้างสถาบันการเมืองที่มีความครอบคลุมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชาติ มากกว่าจะถูกจำกัดในกรอบของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การปฏิรูประบบราชการให้สะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การจัดตั้งระบบโควตา การพัฒนาหลักสูตรพหุวัฒนธรรม และการกระจายอำนาจสู่รัฐบาลมณฑลและท้องถิ่น ถือเป็นแนวทางสำคัญในการลดความตึงเครียดและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ในด้านเศรษฐกิจ เนปาลจำเป็นต้องปรับจากเศรษฐกิจแบบรับไปส่งเศรษฐกิจแบบกระจาย ผ่านการลดการพึ่งพาเงินโอนจากต่างประเทศ การลงทุนในเทคโนโลยีและการศึกษาเพื่อลดอัตราการว่างงานของเยาวชน รวมถึงการปฏิรูประบบภาษีเพื่อจัดการกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้

กล่าวโดยสรุป เนปาลกำลังอยู่บนจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ระหว่างอดีตและอนาคต การพัฒนาสถาบันทางการเมืองที่ครอบคลุมและระบบเศรษฐกิจที่เท่าเทียมจะเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความยั่งยืนของประชาธิปไตย หากบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ เนปาลอาจกลายเป็นแบบอย่างของประชาธิปไตยพหุวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จในภูมิภาคเอเชียใต้ และเป็น “บ้านของทุกคน” อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า “ประชาธิปไตยแบบครอบคลุมในบริบทพหุชาติพันธุ์” มิได้เกิดจากโครงสร้างทางรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัย พลวัตทางสังคม วัฒนธรรมดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการผลักดันให้ระบบการเมืองปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้ที่สะท้อนว่า การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ระหว่างมิติของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และ มิติของเทคโนโลยีสื่อสารร่วมสมัย ซึ่งเป็นกลไกใหม่ของการรวมพลังทางสังคมในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

1. เสริมสร้างสถาบันทางการเมืองแบบพหุวัฒนธรรม รัฐควรปรับปรุงโครงสร้างการเป็นตัวแทนในสภาและระบบราชการให้สะท้อนความหลากหลายของชาติพันธุ์และภูมิภาค เพื่อสร้างความไว้วางใจและลดความรู้สึกแปลกแยกของกลุ่มส่วนน้อย
2. กระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ การมอบอำนาจให้รัฐบาลมณฑลและท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร ควบคู่กับกลไกตรวจสอบจากส่วนกลาง จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร
3. พัฒนาเศรษฐกิจฐานความเท่าเทียม การลดการพึ่งพาเงินโอนจากต่างประเทศ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และการศึกษา จะช่วยเพิ่มศักยภาพของแรงงานในประเทศและลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจ
4. สร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในระดับเยาวชน ส่งเสริมการศึกษาเรื่องสิทธิพลเมือง ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อพัฒนา “ทุนทางประชาธิปไตย” ที่ยั่งยืนในระยะยาว
5. ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมพลังพลเมือง การใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการสื่อสารนโยบาย และการตรวจสอบภาครัฐ สามารถเพิ่มความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

เอกสารอ้างอิง

- Al Jazeera. (2016). *Madhesi protests in Nepal: Ethnic Tensions and Political Challenges*. Al Jazeera.
- Bertelsmann Transformation Index (BTI). (2024). *Nepal Country Report 2024*. Bertelsmann Stiftung.
- BTI. (2024). *Nepal Country Report 2024*. Bertelsmann Stiftung.
- Carnegie Endowment for International Peace. (2022). Nepal's Political Instability and Civic Protests. Accessed: 1/09/2025 From: <https://carnegieendowment.org/research/2025/09/nepal-gen-z-topple-government?lang=en>
- CNN. (2025). Nepal's Generation Z protests force PM K.P. Sharma Oli to resign. CNN. Accessed: 1/09/2025 From: <https://edition.cnn.com/2025/09/09/asia/nepal-protests-social-media-ban-explainer-intl-hnk>
- East Asia Forum. (2024). Political Instability and Federalism in Nepal. Accessed: 1/09/2025 From: <https://www.longdom.org/open-access/facets-of-political-instability-in-nepal-causes-and-effects-101122.html>
- Jnawali, K. (2023). *Ethnic Politics and the Maoist Movement in Nepal*. Kathmandu University Press.
- Nepal News. (2025). *Nepal's Economic Growth and Fiscal Challenges in 2024/25*. Nepal News.
- Refworld. (2016). *Nepal: Humanitarian Impact of the Madhesi Blockade*. United Nations High Commissioner for Refugees.
- Refworld. (2016). *Nepal: Madhesi and Tharu Communities' Grievances Over New Constitution*. United Nations High Commissioner for Refugees.
- South Asian Voices. (2025). *Nepal's Political Transitions: From Monarchy to Republic*. Accessed: 1/09/2025 From: <https://www.cetri.be/The-incomplete-end-of-Nepal-s?lang=fr>
- The Conversation. (2025). *Youth Activism and Digital Protest in Nepal*. Accessed: 1/09/2025 From: <https://theconversation.com/deadly-nepal-protests-reflect-a-wider-pattern-of-gen-z-political-activism-across-asia-264968>
- Vivekananda International Foundation. (2025). Nepal's Geopolitical Challenges Between India and China. Vivekananda International Foundation. Accessed: 1/09/2025 From: <https://www.vifindia.org/article/2025/january/31/Nepal-in-2024-Political-Instability-Geopolitical-Contest-and-Economic-Growth>
- Wikipedia. (2025). Accessed: 1/09/2025 From: Jana Andolan II. https://en.wikipedia.org/wiki/2025_storming_of_the_Nepalese_Parliament

